

Ուժ՝ Երևանի քաղաքապետ պարոն
Տիգրան Ավինյանին

Ուժից՝ Վլադիմիր Ֆրունզեից,
«Կանաչ Երևան»
հասարակական նախաձեռնություն

Առաջարկ՝ քաղաքային տարածքների նախաձեռնողական կանաչապատման կանոնակարգի ներդրման վերաբերյալ

Հարգելի պարոն Ավինյան,

«Կանաչ Երևան» հասարակական նախաձեռնության անունից, որի նպատակն է դրական համակարգային փոփոխությունների միջոցով բարելավել քաղաքային կանաչապատման վիճակը, դիմում եմ Ձեզ՝ տարերային (ինքնագլուխ) տնկումների խնդրի լուծման առաջարկով:

Խնդրի էությունը

Ներկայումս քաղաքում ձևավորվել է կոնֆլիկտային պրակտիկա. բնակիչները, տեսնելով դատարկ ծառաբույներ կամ կոճղեր, փորձում են ինքնուրույն ծառեր տնկել: Կանաչապատման վարչությունը, արդարացիորեն մտավախություն ունենալով դենդրոպլանի խախտման, կոմունիկացիաների վնասման կամ անորակ տնկանյութի օգտագործման վերաբերյալ, ստիպված է լինում [հեռացնել այդ տնկիները]:

Արդյունքում՝

- Քաղաքային ծառայությունները ռեսուրսներ են վատնում ապամոնտաժման և կոնֆլիկտների կառավարման վրա:
- Ակտիվ բնակիչները հիասթափություն են ապրում, ինչը նրանց տրամադրում է քաղաքային իշխանության դեմ:
- Քաղաքը բաց է թողնում կանաչ ֆոնդը վերականգնելու հնարավորությունը այն հատվածներում, որտեղ դա հնարավոր է անել առանց ուղղակի բյուջետային ծախսերի:

Առաջարկվող համակարգային լուծումը

Մենք ուսումնասիրել ենք այլ քաղաքների փորձը և մշակել ենք առաջարկ՝ արգելքների պրակտիկայից կանոնակարգված համագործակցության անցնելու վերաբերյալ: Մասնավորապես, թույլտվությունների վրա հիմնված տնկման (permit-based planting)

մողելը հաջողությամբ կիրառվում է Սան Ֆրանցիսկոյում, Պորտլենդում և Փարիզում, որտեղ բնակիչներն իրենց վրա են վերցնում տնկիների ծախսերն ու հետագա խնամքը կաշողականության փուլում՝ էապես թեթևացնելով համայնքային բյուջեի բեռը: Մենք առաջարկում ենք տեղայնացնել այս մոտեցումը և բնակիչների էներգիան ուղղել կառուցողական հուն՝ ներդնելով հասկանալի չափորոշիչներ, որոնց իրագործումը քաղաքից չի պահանջի էական բյուջետային ներդրումներ կամ հաստիքացուցակի ընդլայնում:

Այս մոտեցման իրագործման համար առաջարկում ենք հաստատել փոխգործակցության հետևյալ կարգը.

- Տնկանյութի ստանդարտացում. Վարչությունը կայքում հրապարակում է տնկիների հստակ չափորոշիչներ (բարձրություն, բնի տրամագիծ, արմատային համակարգի վիճակ, առաջարկվող տեսակների ցանկ): Մենք նախապատրաստել և նամակին կից ներկայացնում ենք նման ստանդարտի նախագիծ, որպեսզի Վարչության մասնագետները ստիպված չլինեն աշխատանքային ժամանակ ծախսել այն գրոյից մշակելու վրա:
- Թիրախային տեղադիրքեր. Սկզբնական փուլում առաջարկում ենք նախաձեռնությունը տարածել բացառապես առկա, հստակ արտահայտված տնկատեղերում (մայթերի դատարկ ծառաբուներ, կոճղերով հատվածներ) կորսված ծառերի վերականգնման վրա: Նման պատմական տնկատեղերի օգտագործումը երաշխավորում է, որ արմատային համակարգի գոտում ինժեներական կոմունիկացիաներ չկան, ինչը բացառում է վթարների ռիսկը: Կանոնակարգն արգելում է կամայական ծառատունկը սիզամարգերում, այգիներում կամ պուրակներում:
- Լիակատար ինքնապահովման սկզբունք. Առաջարկում ենք կանոնակարգում ամրագրել, որ դիմումատու կրում է տնկման կազմակերպման բոլոր ծախսերը: Բնակիչն ինքնուրույն է ձեռք բերում տնկանյութը և ապահովում տնկման համար անհրաժեշտ ամեն ինչ՝ խստորեն պահպանելով ագրոտեխնիկական չափորոշիչները (ներառյալ տնկափուսի նախապատրաստումը): Այս փուլում քաղաքային բյուջեն ոչ մի կապիտալ ծախս չի կրում:
- Շուկայական մակնշում. Քաղաքապետարանը սահմանափակվում է ստանդարտի հրապարակմամբ և միջոցներ չի ծախսում վաճառողների սերտիֆիկացման վրա: Այգեգործական կենտրոնները կարող են կամավոր կիրառել այդ պահանջները՝ իրենց արտադրանքը մարքեթինգային նպատակներով որպես «քաղաքի համար պիտանի» մակնշելու համար: Տնկիի համապատասխանության պատասխանատվությունը կրում է բնակիչը. եթե ձեռք բերված տնկին լինի ոչ ստանդարտ և հեռացվի քաղաքային ծառայությունների կողմից, բնակիչն ու վաճառողը պահանջները կարգավորում են ինքնուրույն՝ սպառողների իրավունքների պաշտպանության օրենքի շրջանակներում, առանց քաղաքային կառույցների մասնակցության:

- Ինտեգրում գործող թվային ծառայություններին. Առաջարկում ենք օգտագործել Active Citizen հավելվածը: Բավական է դիմումների դասակարգչում ավելացնել «Ցանկանում եմ ծառ տնկել» կատեգորիան: Այս կատեգորիան ընտրելիս ինտերֆեյսը ցույց կտա հղում դեպի հրահանգները և չափորոշիչները: Այսպիսով, բնակիչը երաշխավորված կերպով կծանոթանա կանոններին և դրանց խախտման հետևանքներին:
- Ծանուցողական կարգ. Հայտը գործում է բացառապես որպես մտադրությունների մասին ծանուցում: Եթե քաղաքն արդեն պլանավորել է կանաչապատում տվյալ հատվածում, կամ ծառի վերականգնումն անհնար է անվտանգության պահանջներից ելնելով (օրինակ՝ խախտում է տեսանելիության նորմերը խաչմերուկներում), աշխատակիցը բնակչին ուղարկում է հիմնավորված մերժում: Եթե խոչընդոտներ չկան, աշխատակիցը մուտքագրում է տեղեկությունը տեսուչների շրջայցերի գրաֆիկ և անմիջապես փակում հայտը: Սա բացառում է կարգավիճակի երկարատև վերահսկման անհրաժեշտությունը և չի պահանջում լրացուցիչ մարդ-ժամեր վարչարարության համար:
- Հրապարակային օֆերտայի սկզբունք. Հավելվածի միջոցով հայտ ներկայացնելիս բնակիչն ընդունում է հրապարակային օֆերտայի պայմանները: Նա հաստատում է, որ ծանոթացել է հրահանգին և պարտավորվում է ջրել ծառը կաշողականության շրջանում (2-3 տարի): Խնամքի բացակայության պատճառով ծառի չորանալու դեպքում քաղաքը իրեն իրավունք է վերապահում հեռացնել չորուկը՝ առանց բնակչին ծախսերը փոխհատուցելու: Կաշողականության շրջանի ավարտից հետո, ծառի բավարար վիճակի դեպքում, քաղաքն այն ընդունում է հաշվեկշիռ՝ հետագա սպասարկման համար: Այսպիսով, քաղաքը ստանում է կանաչ ֆոնդի աճ՝ զրոյական ներդրումներով և հետաձգված շահագործման ծախսերով, որոնք առաջանում են միայն արդեն կայացած, առողջ ծառերի համար:

Համապատասխանությունը միջազգային պարտավորություններին

Այս նախաձեռնության իրականացումը գործուն գործիք կդառնա Երևանի ռազմավարական պարտավորությունների կատարման համար.

- [Green City Action Plan](#) (GCAP). Նախաձեռնությունն ուղղակիորեն նպաստում է կանաչ տարածքների ավելացման թիրախային ցուցանիշների ձեռքբերմանը՝ ՎՋԵԲ-ի (EBRD) հետ համատեղ մշակված «Կանաչ քաղաք» գործողությունների ծրագրի շրջանակներում:
- ՄԱԿ-ի Կայուն զարգացման նպատակներ (SDG). Ծրագիրն աշխատում է [նպատակ 11.7-ի](#) իրագործման ուղղությամբ (անվտանգ և բաց կանաչ գոտիների համընդհանուր հասանելիության ապահովում):
- Նախագիծը համապատասխանում է [Կունմին-Մոնրեալ ծրագրի նպատակ 12-ին](#)

և թույլ կտա Երևանին ցուցադրել քաղաքային կենսաբազմազանության վերականգնման իրական արդյունքներ մինչև 2026 թ. COP17 համաժողովի մեկնարկը:

- Հարմարվողականություն կլիմայի փոփոխությանը. Փողոցներում ծառերի վերականգնումը առանցքային միջոցառում է «ջերմային կղզու» էֆեկտի նվազեցման համար՝ [Քաղաքապետերի դաշնագրով](#) (Covenant of Mayors) ստանձնած պարտավորությունների շրջանակներում, որին Երևանը միացել է 2014 թ.-ին, ինչպես նաև մինչև 2030 թ. արտանետումները 30%-ով նվազեցնելու թարմացված կլիմայական նպատակների համատեքստում:
- Մասնակցային կառավարում. Բնակիչների ներգրավումը քաղաքային միջավայրի զարգացման և որոշումների համատեղ կայացման (participatory governance) գործընթացում միջազգային ինստիտուտների (EU, USAID, EBRD) համար համայնքային կառավարման արդյունավետության գնահատման առանցքային չափանիշ է:

Ակնկալվող արդյունքներ

- Բյուջեի խնայողություն. բնակիչները կանաչապատում են լոկալ հատվածները մասնավոր միջոցների հաշվին, բայց քաղաքի վերահսկողության ներքո:
- Դրական իմիջ. նման մեխանիզմի ներդրումը ակնառու կերպով ցույց է տալիս, որ քաղաքապետարանը ընդառաջ է գնում քաղաքացիներին, լսում է նրանց նախաձեռնությունները և բաց է կառուցողական համագործակցության համար:
- Լարվածության նվազեցում. խաղի թափանցիկ կանոնները վերացնում են Կանաչապատման վարչությանն ուղղված դժգոհությունները:
- Միջավայրի որակ. ստանդարտները կկանխեն ոչ կենսունակ «ճյուղերի» և էկոհամակարգին սպառնացող ինվազիվ տեսակների տնկումը:

Հավելվածում Ձեզ ենք ուղարկում մեր նախաձեռնության կողմից մշակված տնկանյութի ստանդարտի նախագիծը, որը հաշվի է առնում Երևանի կլիմայական առանձնահատկությունները:

Խնդրում ենք Ձեզ հանձնարարել Շրջակա միջավայրի պահպանության վարչության համապատասխան ստորաբաժանմանը՝ ուսումնասիրել այս նախաձեռնությունը և մեզ հետ քննարկել վարչական շրջաններից մեկում պիլոտային ծրագրի մեկնարկի հնարավորությունը:

Ես անձամբ պատրաստ եմ մասնակցել այս նախաձեռնության լրամշակմանը և ընդգրկվել աշխատանքային խմբում: Որպես բնակիչների ներկայացուցիչ՝ ես հասկանում եմ խնդիրների առանձնահատկությունները «մեր կողմից» և պատրաստ եմ օգնել տեղայնացնել կանոնակարգն այնպես, որ այն հասկանալի լինի

քաղաքացիներին և իրապես աշխատի: Բացի այդ, մեր թիմը տիրապետում է անհրաժեշտ հմտությունների SS ոլորտում, և մենք պատրաստ ենք անհատույց տեխնիկական աջակցություն ցուցաբերել տնկումների էլեկտրոնային ռեեստրի կազմակերպման հարցում, եթե քաղաքը դա անհրաժեշտ համարի մունիցիպալ տվյալների բազաների հետ ինտեգրման համար:

Հարգանքով՝

Վլադիմիր Ֆրունզե

«Կանաչ Երևան» հասարակական նախաձեռնություն

Հավելված 1. Հուշաթերթիկ Երևանում նախաձեռնողական ծառատունկի վերաբերյալ

Երևանի քաղաքապետարանը ողջունում է քաղաքի կանաչապատմանը մասնակցելու բնակիչների ցանկությունը: Որպեսզի Ձեր ջանքերն ու միջոցները զուր չանցնեն, իսկ նոր ծառը կաշի և երկար տարիներ ուրախացնի քաղաքացիներին, մենք պատրաստել ենք պարզ կանոններ:

Ինչպիսի՞նք ծառ ընտրել

Քաղաքային փողոցը բարդ միջավայր է, որտեղ ծառը պետք է լինի ամուր և անվտանգ շրջապատի համար: Մայթերին տնկված փոքր և թույլ տնկիները կոտրվում կամ մահանում են հենց առաջին տարում, այդ իսկ պատճառով քաղաքի համար հարմար են միայն հասուն, ձևավորված ծառերը՝ «խոշորաչափ» կարգի:

Ընտրեք առնվազն 3 մետր բարձրությամբ ծառ՝ ուղիղ բնով, որը գետնից մաքրված է ճյուղերից առնվազն 1.5 մետր բարձրությամբ: Սա կարևոր է, որպեսզի ճյուղերը չխանգարեն հետիոտների անցուղարձին, չփակեն վարորդների տեսադաշտը և չվնասվեն մաքրող տեխնիկայի կողմից:

Բնի շրջագիծը գետնից 1 մետր բարձրության վրա պետք է լինի 10–16 սանտիմետր: Արմատային համակարգը պետք է լինի փակ (կոնտեյներում կամ հողի պինդ գնդով/կոմով):

Տեսակ ընտրելիս նայեք այն փողոցին, որտեղ պլանավորում եք տնկել: Փողոցը միասնական ճարտարապետական անսամբլ է, ուստի լավագույն տարբերակն է տնկել նույն տեսակի ծառ, ինչ արդեն աճում է շարքում (օրինակ՝ սոսին՝ սոսիների մոտ): Մենք խորհուրդ ենք տալիս ընտրել փորձված, մեր կլիմային դիմացկուն տեսակներ, ինչպիսիք են սոսին, հացենին, թխկին (սրատերև կամ դաշտային), թելին, կաղին, ինչպես նաև փշատերևներից՝ տեղական սոճի, արծաթափայլ եղևնի կամ վիրջինյան գինի: Գնելուց առաջ խորհուրդ ենք տալիս խորհրդակցել այգեգործական կենտրոնի մասնագետի հետ՝ կոնկրետ պայմաններին իդեալականորեն համապատասխանող սորտ ընտրելու համար:

Ուշադրություն դարձրեք. եթե ընտրված ծառը ակնհայտորեն խախտի փողոցի ճարտարապետական տեսքը (օրինակ՝ եղևնի սոսիների շարքում) կամ հայտնվի արգելվածների ցանկում, Ձեզ կմերժեն տնկման հարցում: Քաղաքային ծառայությունները կհեռացնեն ծառը, եթե այն տնկեք այս կանոնների խախտմամբ:

Հանրային մայթերի համար կտրականապես հարմար չեն պտղատու ծառերը (ծիրանենի, բալենի, խնձորենի, ընկուզենի, թթենի), քանի որ թափվող պտուղները աղտոտում են քաղաքը: Նաև չի կարելի տնկել ագրեսիվ տեսակներ, որոնք քայքայում են ասֆալտը և ալերգիա են առաջացնում, ինչպիսիք են այլանթը (երկնածառ) և

հացենատերև թխկին:

Ե՞րբ է լավագույն ժամանակը տնկելու համար

Ծառը կենդանի օրգանիզմ է, և տնկման հաջողությունը մեծապես կախված է ընտրված ժամանակից: Երևանում ծառ կարելի է տնկել գարնանը (մարտից մայիս) կամ աշնանը (սեպտեմբերից նոյեմբեր): Ամառային տնկումը (հունիսից օգոստոս) խիստ անցանկալի է. շոգին տերևները խոնավությունն ավելի արագ են գոլորշիացնում, քան հասցնում են ներծծել դեռևս չկապած արմատները: Նման պայմաններում ծառը չորանալու վտանգի տակ է նույնիսկ առատ ջրման դեպքում:

Ինչպե՞ս ճիշտ տնկել

Ծառը կենդանի օրգանիզմ է, և տնկման ժամանակ թույլ տրված սխալը կարող է կործանել այն: Բոլոր աշխատանքները կատարվում են բացառապես նախաձեռնողի հաշվին. Դուք ինքներդ եք գնում տնկին, հողը և գործիքները: Քաղաքը չի տրամադրում նյութեր և չի փոխհատուցում ծախսերը:

Եթե ծառը տնկում եք հին ծառի տեղում, նախ պետք է ամբողջությամբ հեռացնել կոճղը: Նոր ծառը հին կոճղի վրա տնկել չի կարելի, այն չի կարողանա զարգացնել խորը արմատային համակարգ, կլինի ճնշված և անկայուն: Պարտադիր փոխարինեք ծառաբնի սպառված հողը թարմ բերրի խառնուրդով՝ փորելով արմատային գնդից 1.5–2 անգամ մեծ փոս:

Զգույշ եղեք փորելիս: Նույնիսկ եթե ծառաբունը հին և լքված տեսք ունի, հողի տակով կարող են անցնել կոմունիկացիաներ (կապի մալուխներ, լուսավորություն), որոնք անցկացվել են հին ծառի չորանալուց հետո: Փորեք զգուշությամբ: Եթե հանդիպել եք խողովակի կամ մալուխի՝ անմիջապես դադարեցրեք աշխատանքները:

Փոսից հանված ամբողջ շինարարական աղբը, քարերը և հին կոճղի մասերը պետք է ինքնուրույն հեռացնեք: Դրանք մայթին կամ սիզամարգին թողնել չի կարելի:

Տնկման ամենակարևոր պահը արմատավզիկին (այն տեղը, որտեղ բունը վերածվում է արմատների) հետևելն է: Այն պետք է մնա խստորեն հողի մակարդակին կամ մի փոքր բարձր: Հաճախակի հանդիպող սխալ է բունը ավելի խորը թաղելը, որպեսզի ծառն ավելի ամուր կանգնի և չճոճվի: Դա անել չի կարելի: Խորացված արմատավզիկը սկսում է նեխել, և ծառը մահանում է: Ծառը պետք է պահի ոչ թե հողը, այլ հատուկ ամրացումները (ձգանները):

(Ճիշտ տնկման խորության սխեմատիկ պատկեր)

Տնկելուց անմիջապես հետո առատ ջրեք ծառը (40–50 լիտր), որպեսզի հողը պինդ կաշի արմատներին, և բնի շուրջը հողե թմբիկ ձևավորեք՝ ջուրը պահելու համար:

Քանի որ ծառը խորը տնկել չի կարելի, այն պարտադիր պետք է ամրացնել, որպեսզի

քամուց չընկնի մինչև արմատակալելը: Օգտագործեք ցցեր և փափուկ միջադիրներով ձգաններ: Հետևեք, որ պարանները չկտրեն բնի կեղևը:

(Ամրացման տարբերակների սխեմատիկ պատկեր)

Ի՞նչ անել հետո

Ծառ տնկելը ճանապարհի միայն սկիզբն է: Խոշորաչափ տնկիի համար ամենաբարդը լինելու են առաջին երեք տարիները: Հայտ ներկայացնելով՝ Դուք Ձեզ վրա եք վերցնում այդ ժամանակահատվածում ծառի ճակատագրի պատասխանատվությունը:

Գլխավոր խնդիրը կանոնավոր ջրումն է: Շոգ սեզոնին՝ մայիսից հոկտեմբեր, ծառին անհրաժեշտ է շաբաթական մոտ 50 լիտր ջուր: Առանց դրա, երևանյան ամռան պայմաններում տնկին չի գոյատևի: Մենք խորհուրդ ենք տալիս օգտագործել հատուկ ոռոգման պարկեր, որոնք ամրացվում են բնի շուրջը: Դրանք դանդաղ են բաց թողնում ջուրը՝ ապահովելով արմատների խորը խոնավեցում առանց կորուստների:

Խնամքը ներառում է ոչ միայն ջրում: Ծառին կարող են անհրաժեշտ լինել պարարտանյութեր կամ վնասատուների դեմ կանխարգելիչ մշակում: Խորհուրդ ենք տալիս նախապես կազմել խնամքի պլան այգեգործական կենտրոնի մասնագետի հետ, որտեղից ձեռք եք բերել տնկին:

Ուշադիր հետևեք ծառի վիճակին: Եթե տերևները ժամանակից շուտ են դեղնում, չորանում են ճյուղերը կամ հայտնվել են վնասատուների հետքեր՝ մի սպասեք: Շտապ կանչեք մասնագետի (ծառագետի/արբորիստի կամ բուսաբանի)՝ ախտորոշման և բուժման համար:

Եթե Դուք օգնեք ծառին ամրանալ և արմատակալել առաջին տարիներին, քաղաքը երախտագիտությամբ կընդունի առողջ հասուն բույսը իր հաշվեկշիռ՝ հետագա սպասարկման համար:

Այգեգործական կենտրոններին և տնկարաններին

Մենք հրավիրում ենք տնկանյութի վաճառողներին՝ դառնալ գործընկերներ Երևանի կանաչապատման գործում:

Դուք կարող եք օգտագործել այս հուշաթերթիկի չափորոշիչները՝ տնկիները մակնշելու համար: Նշեք այն ծառերը, որոնք լիովին համապատասխանում են քաղաքային պարամետրերին, հատուկ պիտակով կամ գնապիտակով՝ «Հարմար է քաղաքի համար» կամ «Քաղաքային ստանդարտ»:

Նման մակնշումը կօգնի գնորդներին ավելի արագ կատարել ճիշտ ընտրություն և կերաշխավորի, որ Ձեզանից գնված ծառը ստիպված չեն լինի հեռացնել բարեկարգման կանոնների անհամապատասխանության պատճառով:

Չափորոշիչների համառոտագիր

Գնելիս և տնկելիս ստուգեք համապատասխանությունը այս պարամետրերին.

- Տնկիի բարձրությունը՝ նվազագույնը 3 մետր:
- Բնի (մաքուր ցողունի) բարձրությունը՝ նվազագույնը 1.5 մետր:
- Բնի շրջագիծը (1 մ բարձրության վրա)՝ 10–16 սմ:
- Արմատային համակարգը՝ փակ (ԿԱՀ / կոմը պարկի մեջ):
- Տնկման ժամկետները՝ գարուն (մարտ–մայիս) կամ աշուն (սեպտեմբեր–նոյեմբեր):
- Ջրման նորմը՝ շաբաթական 50 լիտր (մայիս–հոկտեմբեր):
- Արգելված գործողություններ՝ արմատավզիկի խորացում, տնկում առանց հին կոճղի հեռացման: